

Patriarhul Bisericii despre Patriarhul Poeziei

Radu MOȚOC

Apariția lui Eminescu între stelele literaturii universale poate fi observată prin apariția a tot mai multor traduceri din poeziile sale, cât și a studiilor efectuate în diferite limbi despre viața și opera lui. Această cale spre recunoașterea universală i-a fost lungă și destul de anevoioasă, ca a mai tuturor scriitorilor mari, care au scris într-o limbă cu circulație mică.

Sub titlul acesta, cam poetic, apare lucrarea tînărului Ilie Cristea (ajuns mai tîrziu arhiepiscop și primul patriarh al României sub numele de Miron Cristea) despre viața și opera lui Eminescu. Lucrarea a apărut în 1895 în limba maghiară ca teză de doctorat în litere, cu titlul: *Eminescu – viața și opera lui. Studiul din cercul literaturii române mai nouă, de Ilie Cristea*. Lucrarea a fost tipărită la Gherla în tipografia Aurora a lui Andrei Todoran și conține 78 de pagini.

Teza pentru doctorat în litere a fost susținută la Universitatea din Budapesta, unde profesor de limba și literatura română era Alexandru Roman, membru al Academiei Române din București, fost deputat în parlamentul Ungariei, întemeietor și director al ziarului *Federațiunea* din Budapesta, în care a publicat și Eminescu.

"Rigurosul", cum era denumit examenul de doctorat, a avut loc în aprilie 1895, la numai șase ani de la decesul lui Eminescu, autorul fiind promovat doctor în litere. Viitorul patriarh al României a urmat studiile teologice la Seminarul din Sibiu, în perioada 1887 - 1890. Titlul academic și l-a cîștigat

deci Ilie Cristea cu studiul asupra operei lui Eminescu, care, din punct de vedere bisericesc, poate să fie o scădere, dar din punct de vedere cultural românesc poate fi considerat o glorie mai ales la așa puțin timp după trecerea în eternitate a marelui poet. Patriarhul Bisericii Române, Miron Cristea, datora marelui nostru patriarh al poeziei îndemnarea cuvîntului, forma și norma cugetului clar al naționalismului curat românesc, care l-au distins printre contemporanii săi.

Iată de ce credem necesar să facem cunoscută lucrarea întîiului său biograf din Ardeal, care, deși tipărită într-o limbă străină, a fost scrisă cu suflet și simțire românească, pregătind sau prefigurînd triumful lui Eminescu și în sufletul poporului unguresc care a început să-l cunoască prin traduceri izbutite făcute de poeți maghiari. După mulți ani, mitropolitul Miron Cristea, chiar impresio-nat de succesul lui Eminescu în rîndul intelectualității ungurești, a oferit un premiu traducătorilor în valoare de 50.000 de lei. Nu știm cine a încasat acest premiu, dar gestul mitropolitan este semnificativ.

Lucrarea de doctorat este studiată de Dr. Ilie Daianu, coleg de seminar cu viitorul mitropolit și publicată în *Convorbiri Literare* din 1939, de unde vom extrage și noi comentariile care urmează:

"Lucrarea de doctorat, care nu se știe dacă a fost tradusă în românește pînă în prezent, poartă un moto al poetului A. Vlahuța: *Marea pluti-va printre veacuri / Maiestrul dulce Eminescu*, care se împarte în trei părți: Viața; Opera; Încheiere.

Partea întâi cuprinde 20 de pagini. Autorul, ca urmare a studiilor efectuate, amintește de acțiunea studenților universitari care, în anul 1891, au hotărât să ridice o școală în locul unde s-a născut poetul. În acest sens, ei au trimis un coleg, N.D. Giurescu, să facă cercetările cuvenite, care ar fi constat, în matricola bisericii Uspenia, faptul că poetul s-a născut la 15 ianuarie 1850. Pentru a ilustra modestia poetului, autorul amintește de ziua când Eminescu a fost invitat de Regina Carmen Sylva la palat, unde el s-a prezentat refuzînd decorația **Bene-merenti**. După ce evocă fastul dezvelirii statuii lui Ștefan cel Mare din Iași la 5 iunie 1883, în prezența Regelui Carol I, amintește de faptul că Eminescu citește celebra *Doina*, care pe mulți i-a extaziat. Autorul, după ce povestește amănunțit despre boala, dragostea și, în fine, tragicul sfârșit, face o paralelă între viața lui Eminescu și a lui Schiller.

Partea a doua, cea mai amplă din studiu, care cuprinde 50 din totalul de 78 de pagini, este consacrată operei. Autorul constată că, până la acea dată, nimeni nu s-a ocupat de întreaga operă a lui Eminescu. Poeziile lui ajunseseră la opt ediții și se bucurau de mare popularitate, dar o ediție completă n-a apărut, marturisește autorul. După ce analizează și caracterizează poeziile cunoscute ale lui Eminescu, arătînd caracterul lor universal, autorul ia în discuție și observația care i s-a făcut la acea vreme lui Eminescu că "nu ar fi în sufletele de iubirea de patrie nici de dragoste pentru popor", și combate această afirmație tendențioasă în patru pagini, unde prezintă patriotismul eminescian care culminează în relevarea momentului când prezintă pe Mircea cel Bătrîn în fața lui Baiazid."

Doctorantul Ilie Cristea se ocupă și de scrierile în proză și de articolele lui Eminescu din *Timpul* și alte ziare și reviste, unde îl arată ca un convins monarhist și chiar prezintă programul de viitor în concepția lui Eminescu: înființarea monarhiei cu dinastie ereditară; dezvoltarea dragostei de muncă; agricultură și economie rațională.

În *Încheiere*, autorul face, la acea dată a anului 1895, un admirabil eseu despre Eminescu din care extragem următoarele citate, care au fost traduse și prezentate de dr. Ilie Daianu: "Înrăurirea lui Eminescu asupra întregii clase române din timpul nostru, mai ales asupra tineretului, este într-adevăr mare. Pretutindeni este citit, pretutindeni este citat, așa că a devenit un fel de idol al întregii români.

Eminescu a fost trist și a scris în ton îndurerat, pentru că el își muia condeii în singele inimii sale rănite. Poezia lui place tuturor, pentru că în viața fiecăruia sunt momente de nemulțumire și amărăciune."

Am prezentat aici pe Eminescu, viața și opera sa, atât cât au permis cadrele strîmte ale unei disertații. Cu el și prin el poezia românească a veacului se ridică în multe privințe la cel mai înalt grad. Genialitatea artistică îi desemnează loc de vrednicie în sirul celor mai mari poeți ai secolului. Poetul francez, B. I. Hertriat, zicea despre el: "dacă Eminescu ar fi scris în limba franceză ar fi cel mai mare poet al epocii, al veacului".

Astfel se încheie, cu mîndrie românească, teza de doctorat a lui Ilie Cristea viitorul și primul patriarh al României, Miron Cristea.